

Силабус курсу:

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	Магістр
<i>Спеціальність:</i>	081 «Право»
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	осінній
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	5
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	залік

Автор курсу та лектор:

к.ю.н., доц., Татаренко Галина Вікторівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові
завідувач кафедри конституційного права

tatarenko@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-050-158-92-73

телефон

Skype: gosik310772

месенджер

314 ГК, за розкладом

консультації

посада

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

Руденко Микола Васильович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові
професор кафедри конституційного права

rudenko_mv@snu.edu.ua

електронна адреса

0955224212

телефон

месенджер

314 ГК, за розкладом

консультації

посада

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Метою викладання дисципліни є обґрунтування сутності та значення принципу верховенства права для правового розвитку, визначення співвідношення принципу верховенства права та принципу законності в доктринальному вимірі; формування сучасної позитивної правосвідомості майбутніх правників, що базується на осмисленні права не тільки і не стільки як інструменту державної політики, а як духовного феномену, що опирається на віками вироблену систему людських цінностей і саме ці цінності утворює як антипод свавілля, зокрема з боку держави, її органів та посадових осіб.

Основні завдання навчальної дисципліни є обґрунтування сутності та значення принципу верховенства права для правового розвитку; визначення співвідношення принципу верховенства права та принципу законності в доктринальному вимірі; розкриття основних положень верховенства права.

Результати навчання:

ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН.7 Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН10. Вільно спілкуватися державною та іноземними мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.

ПРН12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.

ПРН13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

ПРН15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН16. Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними для професійної діяльності.

ПРН17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.

ПРН18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

ПРН20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

ПРН21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення в сфері прав людини, конституційного права, історії

Мета курсу (набуті компетентності)

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК2.* Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК3.* Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК4.* Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6.* Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК7.* Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК8.* Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК9.* Здатність працювати в команді.
- ЗК10.* Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
- ЗК14.* Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні компетентності (СК)

- СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності.
- СК2. Здатність аналізувати та оцінювати вплив правової системи Європейського Союзу на правову систему України.
- СК3. Здатність аналізувати та оцінювати вплив Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини на розвиток правової системи та правозастосування в Україні.
- СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України через принцип верховенства права
- СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції через реалізацію принципу верховенства права
- СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.
- СК7. Здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) та процедур судочинства в Україні через застосування принципу верховенства права, зокрема:
 - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
 - знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
 - навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
 - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- СК18. Здатність використовувати наукові теорії та концепції, а також набуті практичні знання при проведенні наукових досліджень.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	ТЕМА1: Теоретико-методологічні засади дослідження принципу верховенства права	денна 2/0/2 заочна 2/0/0	Принцип «верховенства права», як основоположний принцип конституційного ладу держави Методологія наукового дослідження принципу верховенства права Поняття, сутність та ознаки принципу верховенства права Ситуаційні завдання	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Тема 2. Сучасні наукові концепції виникнення та розвитку принципу верховенства права	денна 4/0/4	.Історико-філософські підгрунтя виникнення та визначення принципу верховенства права Право і закон в розумінні вітчизняної правової школи Верховенство закону і верховенство права: співвідношення понять Сучасні європейські підходи до розуміння сутності і змісту принципу верховенства права Верховенство права крізь становлення принципу реальності прав і свобод громадянина Ситуаційні завдання.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Тема 3. Принцип верховенства права в рішеннях Європейського суду з прав людини	денна 6/0/6 заочна 0/0/2	Загальна характеристика особливостей тлумачення принципу верховенства права та його застосування ЄСПЛ Вимога «справедливого і відкритого розгляду» Авторитет і безсторонність суду» як елемент «верховенства права» виконання судового рішення» як складник «верховенства права» (стаття 6 конвенції) . Принцип законності» як елемент «верховенства права» (статті 8, 9, 10, 11 конвенції) . Якість закону» як вимога «верховенства права» . Вимога судового контролю за втручанням виконавчої влади у право особи на свободу — елемент «верховенства права» (статті 5, 13 конвенції) «свавільність» як пряма антитеза «верховенства права» (статті 5, 8, 9, 10, 11, 13 Конвенції) «верховенство права» як гарантія принципу поділу влади (стаття 6 конвенції) «Верховенство права» як гарантії, що застосовуються у кримінальному судочинстві (статті 6, 7, 15 конвенції) Вимога «верховенства права» в розслідуванні кримінальних злочинів «верховенство права» як гарантія заборони катування (стаття 3 конвенції) «рівність перед законом» як елемент «верховенства права» . «верховенство права» й адміністративна юстиція (статті 6, 13 конвенції) . «верховенство права» і свобода преси	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			. Принцип «юридичної визначеності» як один з істотних проявів «верховенства права» (стаття 6 конвенції) верховенство права» як один з основоположних принципів демократичного суспільства, властивий усім статтям конвенції Ситуаційні завдання	
4.	Тема 4. Права людини і верховенство права через призму співвідношення міжнародного законодавства та Конституції України	денна 4/0/4	Поняття та історичний розвиток концепції прав людини. Концепція верховенства права у співвідношенням з правами людини. Еволюція у розумінні прав людини (досвід України)	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Тема 5. Верховенство права та верховенство Конституції	денна 2/0/2 заочна 2/0/0	Верховенство права та верховенство конституції: питання співвідношення крізь призму їхньої природи	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Тема 6. Впровадження принципу верховенства права в правозастосовну діяльність	денна 2/0/2 заочна 0/0/2	Структура принципу верховенства права: аналіз крізь призму його правозастосування. Впровадження принципу верховенства права в правозастосовну діяльність. Принцип верховенства права у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
7.	Тема 7. Верховенство права: правнича професія та юридична освіта	денна 2/0/2	Верховенство права та правнича професія: виклики та особливості співвідношення. Юридична освіта та принцип верховенства права	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
8.	Тема 8. Верховенство права у доповіді Венеційської комісії	денна 4/0/4	Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія) Верховенство права: доповідь	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
9.	Тема 9. Принцип верховенства права в судовій практиці України	денна 2/0/2	Роль системи здійснення правосуддя в утвердженні принципу верховенства права. Недовіра населення до судових інстанцій як перешкода в утвердженні верховенства права, забезпеченні справедливого правосуддя, просуванні та захисті прав людини. Виклики та перспективи судової реформи в Україні	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

Рекомендована література

Основна література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // [Електронний ресурс] - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
2. Устав Организации Объединённых Наций и Устав Международного Суда: Международный документ // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>. Документ 995_010
3. Организация Объединённых Наций. Генеральная Ассамблея. Резолюция 48/31 от 9 декабря 1993 г. U.N. Doc. A/RES/48/31.
4. Документи Організації об'єднаних націй. Резолюції, статuti, рекомендації, доклади//Збірник міжнародних договорів 1906-2009рр.-К.: Міжнародний інститут міжнародних відносин.-2009.-1896с.
5. Про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду : висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України від 11 липня 2001 року №3-в/2001 [Електронний ресурс] // Закон.— 2007.— Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.
6. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 32. – ст. 422.
7. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – ст. 540.
8. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 19-20. – ст. 179.

Допоміжна

1. Верховенство права. Доповідь, схвалена Венеціанською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25-26 березня 2011 року) // Право України. – 2011. – № 10.- С.168-175.
2. Головатий Сергій. Верховенство права у трьох книгах. Книга друга. Верховенство права: від доктрини до принципу. К.: Видавництво «Фенікс», 2006. Книга друга С.692-897, 909-933,939-941,1125-1160.
3. Ань Вей. Глобализация и право. Воздействие современной китайской правовой философии на развитие общества в Китае // Вопросы философии. – 2005. - № 2. – С. 166 – 171.
4. Задорожна С. М. Правова глобалізація та місце у ній основних принципів міжнародного права // Науковий вісник Чернівецького університету. Випуск 682. Правознавство – 2013. – С. 48 – 53. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/682/9.pdf>
5. Иванец Г. И., Червонюк В. И. Глобализация, государство, право // Государство и право. – 2003. - № 8. – С. 87 – 94.
6. Лапорта Франциско. Глобализация и верховенство права. Некоторые сомнения вестфальца // Проблемы философии права. – 2006 – 2007. – Том IV – V. – С. 34 – 49.
7. Нерсисянц В. С. Процессы универсализации права и государства в глобализирующемся мире // Государство и право. – 2005. - № 5. – С. 38 – 47.
8. Удовика Л. Глобалізація і право: антропологічний вимір // Антропология права: філософський та юридичний виміри. Матеріали Міжнародного «круглого столу» (м.Львів, 4 – 5 грудня 2009 року). – Львів: Край, 2009. – С. 357 – 373. – [Електроннийресурс]. – Режим доступу: <http://nbuvipr.gov.ua/nub/ap/05.pdf>
9. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. – М.: Логос, 2001. – 254 с.
10. Туорі К. Спільне у сутності верховенства права і правової держави. Філософія права і загальна теорія права .2013 №1.С.24-28.
11. «International Rule of Law Beyond Domestic Analogy» by Kostiantyn Gorobets
12. «International Rule of Law in a Discourse of Doubts» by Kostiantyn Gorobets
13. Відеозапис лекції Сергія Головатого «Правовладдя як невідокремна частина політичної та правничої культури» (<http://law.ucu.edu.ua/rolls-video/>).

14. Аллан Т.Р.С. Конституційна справедливість. Ліберальна теорія верховенства права / Т.Р.С. Аллан. – К.: Вид. Дім «Києво-Могилян. акад.», 2008. – 386 с.
15. Головатий С. Верховенство права: монографія: у 3 кн. / С. Головатий. – К.: Фенікс, 2006.
16. Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна / Збірник наукових статей. – К.: Дух і літера, 2013. – 608 с.
17. Погребняк С. Принцип верховенства права: сутність і структура / С. Погребняк // Актуальні проблеми тлумачення і застосування юридичних норм: зб. ст. учасн. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. П.О. Недбайла (28-29 берез. 2008 р.). – Л.: Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2008. – С. 44-45.
18. Шевчук С. Доктрина верховенства права та конституціоналізму: історична генеза співвідношення / С.Шевчук // Право України. – 2010. – № 3. – С. 45-61.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
2. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> - каталог національних бібліотек та інформаційних центрів України
3. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libweb.html> - каталог національних бібліотек країн світу
4. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/books.html> - каталог електронних бібліотек України
5. <http://allbest.ru/union/> - перелік безкоштовних бібліотек повних текстів
6. <http://www.lib.com.ua/> - електронна бібліотека
7. <http://www.slovari.org> – каталог словників (у тому числі, юридичні)
8. <http://www.nbuv.gov.ua/db/ref.html> - реферативна база даних НБУ ім. В.І. Вернадського (включаючи юридичні науки)
9. <http://www.nbuv.gov.ua/online-2010/> - передплачені науково-інформаційні ресурси НБУ ім. В.І. Вернадського
10. <http://www.ebk.net.ua> – повні тексти юридичних книг (бібліотека Князева).
11. <http://law.biz.ua/books/0023/0204.htm> - юридична бібліотека (Україна)
12. <http://pravo.biz.ua/> - юридична бібліотека (Україна)
13. <http://www.vuzlib.net/> -економіко-правова бібліотека (оцифровані підручники)
14. <http://chitalka.info/pravoznavstvo.html> - безкоштовна студентська бібліотека юридичних ресурсів
15. <http://lawbook.by.ru/> - бібліотека юриста

Методичне забезпечення

1. Методичні та змістовні рекомендації щодо викладання питань верховенства права в правничих школах України // Електронний ресурс- Режим доступу: <http://law.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/Rule-of-Law-Lecture-Series-2018.pdf>
2. Верховенство права та права людини у світлі конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: Практично-методичний посібник викладача // Електронний ресурс- Режим доступу: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/curriculum_rule_of_law_cd.pdf

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	25
Тести	15
Індивідуальні завдання	10
Підсумкове атестаційне завдання	50
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності та вимог, вкладених у Положенні про запобігання та виявлення академічного плагіату СНУ ім. В. Даля. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Студент може пройти певні онлайн-курси, пов'язані з курсом, на онлайн-платформах (Prometheus, Coursera тощо). За наявність сертифікату щодо повного проходження відповідного курсу можуть бути нараховані додаткові бали.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно та у повному обсязі. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. У разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) строки можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана факультету.

Поведінка в аудиторії:

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Заняття відбуваються відповідно до чинного розкладу (онлайн чи оффлан) із дотриманням норм, передбачених постановою КМУ від 22 липня 2020 р. № 641 Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та іншими нормативними актами.

Під час занять студенти дотримуються правил етичної поведінки та норм локальних актів СНУ ім. В. Даля.

Під час контролю знань студенти забороняється використанням мобільних пристроїв.